

Transporditraumad ja esmaabi

Optimum medicamentum quies est (Celsus)

Trauma e.vigastus on kompleks
morfoloogilisi ja funktsionaalseid häireid,
mis tekivad traumeerivate tegurite
tagajärjel.

Transporditraumatismi korral saavad
kahjustada põhiliselt liigesed, sidemed,
kõõlused, lihased, luud ja nahk jäsemetel.

Rohkem esineb hematoome, muljutusi,
haavu.

Harvem nikastusi, venitusi ja luumurde.

Kehapiirkonnad

turi
selg
nimme
puus
laudjas
puusaliiges
tuhar
reis
põlveliiges
säär
kand
pöid
sörgatsiliiges

õlaliiges
küünarnukk
õlavars
saps
abaluu pk.
ridkere
kõht
kämme
niude pk.
küünarvars
ranne

Füsioloogilised näitajad

loomaliik	vanus	temp. C	pulss/min	hingamine/min
VEIS	lehm	38,3-38,8	80-120	20-30
	pull	38,0-39,0	40-60	15-20
	alla aasta	38,5-39,5	80-120	20-30
HOBUNE	alla 2 aasta	38,5-39,5	60-100	10--20
	2-5 aastat	37,5-38,6	40-70	10--16
	üle 5 aasta	37,2-38,0	28-40	8--14
SIGA	põrsas	39,0-40,0	160-200	15-20
	kesik	39,0-40,0	100-130	15-20
	emis,kult	38,0-39,0	60-90	8--18
LAMMAS		38,9-40,0	70-90	15-30
KITS		38,6-40,2	70-90	20-30
KOER	väikesed	38,6-39,2	90-120	15-30
	suured	37,5-39,6	65-90	20-30
KASS		37,8-39,6	110-130	20-30

Haige looma enesetunne, käitumine, kehahoid

- Ükskõiksus, uimasus, rahutu käitumine, häirinud enesetunne, **ebaharilik kehahoid**
- Muutused karvastikus või nahas (haavad, marrastused, tursed)
- Nähtavad limaskestad

Traumadest tingitud looma vigastused

- Pehme kude kinnised vigastused
- Haavad
- Termilised vigastused
- Närvihaigused
- Lihase vigastused
- Kõõluse vigastused
- Liigese vigastused
- Luude vigastused

Pehmete kudede kinnised vigastused

- Vapustus e. kkommotsioon
- Pigistus e. kokkusurutus
- Muljutus e. kontusioon (põrutus)
- Venitus e. distorsioon
- Rebend e. ruptuur
- Nihestus e. luksatsioon

Kaasnevad verevalum (hematoom), lümfivalum (lümforaagia)

Esmaabi pehmete kudede kinniste vigastuste korral

- Šokivastased vahendid ja sümptomaatiline ravi
- Infektsiooni profülaktika
- Verevalumite tekkepidurdamine
- Eksudatsiooni vähendamine
- Resorptsiooni soodustamine

Haavad (*vulnus*)

- Pehmeete kudede lahtine vigastus, mispuhul naha või limaskesta terviklikkus on katkenud.
- Pindmised vigastused on marrastused (*excoriatio*)
- Kliiniliseks tunnusteks on haavaservade irvakus, verejooks, valu ja talitushäire.
- Verejooks võib olla **arteriaalne, venoosne, kapillaarne, parenhümatoosne, segatüüpi**

Haava liigid

- Torkehaav
- Lõikehaav
- Raidehaav
- Rebimishaav
- Muljumishaav
- Lömastushaav
- Hammustushaav
- Mürgistatud haav
- Segahaav
- Laskehaav

Haava esmaabi

1. Peatada verejooks
2. Kaitsta haava sekundaarse nakkuse eest
3. Võimaldada haavale ja haavatud piirkonnale rahu

Termilised vigastused

- Termiline põletus- I, II, III, IV, V astmed
- Keemiline põletus
- Elektritrauma (tundlikum on hobune)
- Külumumine- I, II, III, IV astmed

Termiliste vigastuste esmaabi

- põletuse puhul niisutada nahka 2% sooda, boorhappe või 0,5% kaaliumpermanganaadiga,
- Küljumise korral taastada vereringe, loom paigaldatakse sooja ruumi, silitusmasaaz südame poole, soe mähis

Lihaste, kõõluste ja liigeste vigastuste esmaabi

- Haavale esmane puhastus, puhas tampoon ja sidemega fikseerida
- Piirata looma liikumine
- Kutsuda veterinaararst
- Liigeste, kõõluste muljumisel jahutav kompress koos rõhksidemega
- Liigese nihestuse korral liiges immobiliseeritakse lahasega.

Luumurrud ja -lõhed

- Lahtised luumurrud
- Kinnised luumurrud
- Luulõhe on peen luumõra, mis luud täielikult ei läbista
- Kliinilised tunnused:
funktsioonihäire, luu deformatsioon,
ebanormaalne liikuvus,
krepitatsioon, valu, turse

Esmaabi luumurdude korral.

- **Kinnise luumurru korral takistada luu otste liikumist**
- **Anda loomale rahu, võimalusel lahas**
- **Takistada looma liikumist**
- **Kutsuda veterinaararst**

Täna tähelepanu eest!

- Küsimused?

